

100 éves a bolgár iskola

...Az emberiség történetében csak az maradt fenn, amit kőből és szavakból építettek. Néhány esetben a szó felülmúlja a követ. Azok a szentélyek, amelyeket szavakból építettek, sértetlenül maradtak fenn, egy repedés nélkül, ellentétben a kőszentélyekkel. A szavakat mi a népi köfejtőből bányásszuk és mindnyájan erőnknek megfelelően veszünk részt a nép szellemi szentélyeinek építésében. Nálunk a szónak még mindig varázsereje van, a bolgárok nagyon is jól értették különlegesen nagy hatalmát. Elmondható, hogy létezésünk nehéz 1300 éve alatt nagyrészt a szavaknak is köszönhetően maradtunk fenn. A szavak várfalak szerepét játszották, megvédték az embereket minden barbár és idegen hatás ellen.”

Jordan Radicskov (1929-2004) bolgár író fenti szavai erősen emlékeztetnek Lazar Ivanov, a Magyarországi Bolgárok Egyesületének első elnöke híres mondataira, amelyeket a magyarországi bolgár iskola alapításakor mondott. („A jövőt nemcsak kapával, hanem az Istenbe vetett hittel és nyitott szemmel kell építeni. A szem pedig a tudományok által nyílik fel.” – *a szerk.*) Más módon fogalmaztak, de mégis mindketten a tudás jelentőségére, az emberi életben betöltött fontosságára figyelmeztettek. Ez volt a kezdet, amit a tanárok, gyerekek, szülők, a közösség és vezetőinek százévnyi munkája követett, hogy megmaradjon a tudásnak és a bolgár szónak ez a szentélye, ahol a jövő képződik.

Az 1916-ban alapított *Bolgár Egyházi és Iskolai Közösség* azzal a feladattal jött létre, hogy a bolgár közösség szellemi épüléséről gondoskodjon. Először a kápolnát hozták létre, azután belekezdtek az iskola megteremtésébe is. Az ötlet nagyszabású volt: az iskola és templom együttes felépítését tervezték. Össze is gyűjtötték a pénzt, a háború végi infláció azonban megghiúsította az egyidejű megvalósítást. Az iskolát így is – a háború és az 1917/18-as hideg tél ellenére – tető alá hozták: 1918. február 18-án nyílt meg a IX. kerületi Lónyay u. 4. szám alatti épületben. (A ház falán ma emléktábla hirdeti az egykori jeles eseményt.) Az iskola első tanára és igazgatója, Konsztantin Szpirov, számos oktatási problémával szembesült. A gyerekek nagy része magyar iskolába járt, és csak kiegészítésként tanult bolgárul. Voltak azonban olyanok is, akik még soha nem jártak iskolába. A hangsúly ezért a bolgár nyelv elsajátíttatására esett. Beszéd, olvasás és írás foglalja el az óráimat – írta levelében Ivan Szozjanovicsnak, az akkori meghatalmazott miniszternek (ez volt rangja abban az időben a bolgár külképviselet vezetőjének a magyar fővárosban). A bolgár állam beavatkozása természetes volt, hiszen ebben az időszakban minden bolgár bevándorló bolgár állampolgársággal rendelkezett. A Lónyay utcában négy évig működött az iskola, melynek fenntartását mindvégig adományokból fedezték.

Nagy szerepet játszott az iskola létrehozásában Szimov atya is (világi nevén Vangel Szimov Razumov – *a szerk.*), a későbbi Borisz Nevrokopi mitropólita, aki 1917 és 1924 között a budapesti bolgár közösség lelki gondozója volt. Bitolja mellett született, elvégezte az edirnei gimnáziumot és az isztambuli lelkészi szemináriumot. 1915-ben diplomázott a

csernovici teológiai karon. Ez a már Budapesten is figyelemre méltó férfi később a Bolgár Ortodox Egyház egyik kiemelkedő vezetője lett. Miután hazatért Magyarországról, a szófiai lelkészi szeminárium rektorává nevezték ki. 1932-ben őt bízták meg azzal a történelmi küldetéssel, hogy a Konstantinápolyi Pátriárkátussal a szkizma levételéről (az egyházszakadás megszüntetéséről – *a szerk.*) folytasson tárgyalásokat, amelyek 1945. február 22-én sikerrel zárultak. 1935-ben lett a Nevrokopi Mitropólia vezetője. 1948-ban mártírhalált halt, s napjainkban rövidesen szentté avatják.

Az 1922/23-as tanévet a bolgárok a Papnövelde utcai leányiskola épületében nyitották meg, ahol további négy évig folyt a tanítás. Bulgáriában 1921-ben átalakították az oktatási rendszert, a kötelező oktatás időtartamát hét tanévre emelték. Ezzel összefüggésben a budapesti iskolában is megnyitották a felső tagozatot. Az iskola hivatalos neve *Budapesti Bolgár Alapfokú Iskola és Kisgimnázium* lett. Ettől az évtől már magyar nyelv-tanár is dolgozott az intézményben.

A II. világháború előtt leghosszabb ideig a VIII. kerületi József u. 20. szám alatt működött a bolgár iskola. Ebben az időszakban dr. Nikola Milev igazgató vezette a munkáját. Ő a plovdivi lelkészi szemináriumon és a szófiai Hittudományi Akadémián szerezte meg képesítését. Az első kinevezése az akadémia

elvégezése után az 1930-as évek elején történt és 1935. január 1-jéig tartott. Később, két vidéki megbízás – Miskolc és Kassa – után újra visszatért Budapestre. Hosszú itt tartózkodása alatt megtanult magyarul, jó kapcsolatokat alakított ki a bolgár közösségben, és sokat tett szellemi egységének megteremtésében. Igazi kulturális intézménnyé alakította az iskolát. 1941/42-ben Népi egyetemet indított, amelyen különböző előadásokat tartottak. Vezetésével könyvtárat is létrehozta.

A második világháború után a bolgár intézmények közül leggyorsabban az iskola tért magához. Csak néhány hónapig – Budapest ostroma idején – szünetelt a tanítás. A következő években folyamatos költözködés következett: előbb a Német utcában és a Röck Szilárd utcában működött, majd a Leówey Klára Gimnázium épülete (Vendel utca 1.) adott otthont az intézménynek. Az iskola egy időre a József utca 20-ba is visszatért, ahol az 1954/55-ös tanévben már négy osztálytermet használt, ám még azok sem bizonyultak elégségesnek, hiszen akkor már 158 tanulója volt.

A VI. kerületi Bajza utca 44. sz. alatti épület 1947. szeptember 15-ig a Szövetséges Ellenőrző Bizottság szovjet részlegének székhelye volt. 1954 novemberében a budapesti szovjet nagykövetség visszaadta az épületet a magyar külügyminisztériumnak, s az négy hónappal később, 1955 márciusában iskola céljára kiutalta a Bolgár Nagykövetségnek. Az 1955-56-os tanévet a diákok már ebben az új épületben kezdték. Ez egyben azt is jelentette, hogy az iskola a bolgár oktatási minisztériumhoz került. (A korábban megnyitott miskolci és pécsi iskola a Bajza utcának lettek tagintézményei, de mivel fenntartásuk hamarosan nehézséget jelentett a minisztériumnak, megszüntették mindkettőt.)

Az iskola az ötvenes években, rövid ideig Valko Cservenkov nevét viselte, majd a *Hriszto Botev Bolgár Általános Iskola* nevet vette fel. Az 1970-es évek elejétől az iskola mellett már óvoda is működött, 1981-től pedig egységes politechnikai szakközépiskolává alakították át, turizmus szakprofillal. A magyar és

a bolgár oktatási minisztériumok megállapodása után, 1994-ben *Hriszto Botev Bolgár-Magyar Nyelvi Középiskolává* nevezték át. Ezen a néven működött egészen a bolgár Oktatási és Tudományos Minisztérium által elrendelt bezárásáig, 2011-ig.

A tanulók száma jelentősen növekedett azután, hogy az iskola beköltözött az állandó és kényelmes Bajza utcai épületbe, illetve azután, hogy a szófiai oktatási minisztérium rendszeresen szaktanárokat küldött. A következő évek tanulólétszám-csökkenése azonban azt mutatja, hogy a várakozások nem voltak teljesen megalapozottak. A 70-es és 80-as években ezért újabb

intézkedéseket fogantatosítottak a tanulók létszámának fenntartására. Ilyen volt például a már említett óvoda létrehozása, amely tanulókkal látta el az iskolát. Ezt szolgálta szakközépiskolává alakítás is, tizenegy osztályos képzéssel. Az iskola az 1983/84-es tanévben érte el a legnagyobb létszámát: amikor 223 tanulóval büszkélkedhetett. Ekkor érettségizett az első évfolyama is.

Az 1990-es évekre a bolgár iskola, amelyet a bolgár oktatási minisztérium tartott fenn, folyamatosan veszített a lendületéből. Nem volt képes a magyar iskolák versenytársává lenni, amelyek a diákok számára vonzó újításokat vezettek be. Mindezt megtévezve a bolgár minisztérium rugalmatlanságával, megpecsételte az intézmény sorsát. A bolgár oktatási tárca ellenállt minden változtatási kísérletnek és javaslatnak, ami ahhoz vezetett, hogy a bolgár közösség is kihátrált a saját iskolája mögül. Annak ellenére, hogy az a bolgárok nemzedékeit nevelte fel.

2004-ben, kihasználva a magyar törvényi háttér változásait (amelyekre a nemzetiségek cselekvő közreműködésével került sor), illetve szembesülve a Szófiából finanszírozott iskola bizonytalan jövőjével, a magyarországi bolgárok megalapították a *Bolgár Nyelvoktató Iskolát*. Ez egy új oktatási forma, amely nem azonos az úgynevezett vasárnapi iskolákkal. A Bolgár Nyelvoktató Iskolában a gyerekek elsajátítják a bolgár nyelvet, irodalmat és népismeretet, és az itt szerzett osztályzatot átvihetik a magyar iskolába. Az oktatás végén jelentkezhetnek érettségire vagy más minősítő vizsgára bolgár nyelvből, ami javítja a tanulók érvényesülési esélyeit. Ma a Bajza utcai épület – amely tartósan összefonódott a magyarországi bolgár oktatással – újra gyerekzsivajtól hangos: minden nap bejönnek a gyerekek és szülők, a tanárok pedig a legkorszerűbb módszerekkel dolgoznak azon, hogy diákjaik előtt kitarják a tudás univerzumát. A Bulgária iránti érzelmi kötődés és szeretet így szinkronba kerül a jövő gondolataival.

Kjoszeva Szvetla
Menyhárt Krisztina fordítása